

Spektrum smrti a neprožitá karma

Rudolf Steiner

*Nespotřebované síly éterného těla * Mystérium smrti lidí zemřelých v mládí * Zemřelí ve vyšším věku * Spektrum smrti a v něm obsažená neprožitá karma * Spektrum smrti v uměleckých dílech * Příklad novely Hermana Grimma a Shakespearova „Hamleta“ * Posmrtné oddělování éterných sil * Kosmický význam sil zemřelých * Sjednocení sil duší s podněty duchovní vědy.*

Kráčí-li člověk branou smrti, uvolní se spojení éterného těla, astrálního těla a Já z fyzického těla a nastává jakýsi mezistav, v němž je na jedné straně fyzické tělo a na druhé straně je éterné tělo, těla astrální tělo a Já, které jsou ve spojení. V poměrně krátké době se uvolní také éterné tělo. Já spolu s astrálním tělem jako lidská individualita prožívají další vesmírné putování mezi smrtí a novým zrozením. Musíme si ujasnit, což jsem také v poslední době často zdůrazňoval, že éterná organizace a éterné tělo jsou tím, co je předurčené zaopatřovat jistou měrou pozemský život člověka po celý jeho maximální věk. Člověk, který dosáhne vyššího věku, má samozřejmě ještě totéž éterné tělo, které měl jako dítě.

Éterné tělo člověka, který má v některé inkarnaci záhy opustit fyzickou pláň, po tom, co se oddělilo od astrálního těla a Já, je však v jiné situaci než éterné tělo člověka, který dosáhl určitého maximálního věku a měl tedy možnost vydávat síly svého éterného těla v desítkách let svého života. Kdyby člověk, který záhy zemřel, mohl ještě na Zemi zůstat, síly, které jsou v jeho v éterném těle, by našly své využití v dalším pokračujícím životě. Poněvadž toto využití spočívá v neustálém spotřebovávání éterného těla, má éterné tělo, které se oddělilo od člověka zemřelého v mladém věku, mnoho nespotebovaných sil. Přesly sice do duchového světa, ale mohly ještě dlouho zaopatřovat fyzický život. Tyto síly samozřejmě nejsou zmařené, ani když člověk prošel branou smrti, neboť nic se neničí, ani ve fyzickém světě, a tím méně ve světě duchovém.

Žádná síla se neztrácí, síly se proměňují a žádná síla se neztrácí ani v duchovém světě. Do duchového světa přecházejí síly éterného těla pocházející od zemřelých lidí, a protože se dále nevyužívají k pozemskému životu, jsou jistou měrou upotřebeny ke všemu tomu, co přichází v úvahu pro lidskou individualitu, která žije dále s lidským Já a astrálním tělem.

Tyto síly, které by jinak byly spotřebovány pro pozemskou individualitu, nacházejí své využití v duchovnu a zůstávají v éterném světě, kde tvoří skutečnou zásobárnu sil, skutečné zřídlo sil. To je velmi významný jev, který nám konkrétním způsobem osvětluje spojitost mezi fyzickým a duchovým světem.

V každé době musí existovat ve vývoji lidstva zvláštní vlohy; jeden člověk musí být nadaný k tomu, druhý k onomu, až vzhůru ke genialitě, až vzhůru ke geniálním lidem. Za genialitu je však nutné děkovat té skutečnosti, že lidé musí také umírat mladí. Pohlížíme k mystériu lidí zemřelých v mládí a víme, že předčasná smrt člověka zemřelého v mládí je moudrostiplně včleněná do celého tkaniva, neboť z předčasné smrti lidí zemřelých v mládí vznikají zárodky pro vlohy, pro duševní vlohy, které lidstvo potřebuje pro svůj další vývoj. Ani Homér, Shakespeare, ani Goethe, ani Michelangelo, Raffael a sta jiných, na nichž spočívá další vývoj lidstva, pokud pokračování vývoje lidstva potřebuje genialitu, by tu nemohli být, kdyby nebyla připravena situace tím, že lidé musí umírat také v mládí.

To nemá nic společného s jednotlivou individualitou, ale ten, kdo zemře mladý, když obětuje své éterné tělo ve svém mládí, dává celému kosmu plodnou půdu pro vyžívání vnitřních duševních vloh lidí.

Z přednášky R. Steinera Poměr lidského éterného těla k celému světu, z cyklu Náhoda, nutnost a podvědomí, Imaginativní poznání a děje po smrti (GA 163), Dornach, září 1915

Ke skutečnému poznání tedy nestačí pouze si abstraktně zemřelým představovat, že fyzický svět souvisí s duchovým světem a že duchový svět je za světem fyzickým. Duchovnost, která je za fyzickým světem, je do jisté míry různého původu. V duchovém světě, který nás přímo obklopuje, je všelicos, co pochází z nespotřebovaných éterných těl, čemu za mnohé významné podněty děkuje právě umění jasnozření, důležité pro fyzický vývoj člověka na Zemi. Zmíněná éterná těla jsou spoluzakladateli zejména spirituálních podnětů. Spirituálnímu hnutí, jemuž sloužíme, musíme poděkovat za to, čeho se mu dostává z této strany. Snad nemusím ani upozorňovat na to, jak významně může být obohaceno naše poznání ve vztahu k lásce a úctě, přinášené vstříc našim zemřelým, když víme, jak máme děkovat osobám zemřelým v mladém věku a jak máme děkovat zemřelým ve zralém věku, kteří do své individuality přijali něco, čím jsou nespotřebované síly éterného těla.

Když někdo zemře ve vyšším věku, pak do svého astrálního těla vnesl to, co bylo v jeho éterném těle, a jistou měrou tak učinil lidským to, co je jinak kosmické. Z něho samotného, i z jeho individuality pak vychází podnět, o němž jsem mluvil, a dále

působí zvláště tak, že se dostává také do srdcí těch lidí, kteří nevycházejí z duchovní vědy nebo z jasnozření, ale přenechávají se v životě obyčejným podnětům a přijímají do svých duší něco, co sice méně kosmicky, ale o to více lidsky proudí do spirituálního světa, v němž jsme svou duší uloženi.

V tom, co jsem nazval spektrem smrti, tedy v tom, co v éterné organizaci zůstane po uvolnění astrálního těla a Já, je třeba hledat zvláštní souvislosti, neboť v spektru smrti jsou obsažené nejen síly, které jsem právě charakterizoval, ale je v něm obsažené ještě mnoho jiného.

Vyprávěl jsem vám, že mezi Manon de Gaussin a mužem, který se zastřelil, je karmická souvislost, která je výsledkem jejich dříve společně stráveného pozemského života. Taková karmická souvislost se objevuje skoro ve všech básnických uměleckých dílech, z nichž právě ta nejpůsobivější vycházejí z toho, že v životě nejsou plně využívány karmické souvislosti vysvítající z dřívějších pozemských životů. Manon de Gaussin stojí před mužem, který ji miluje, ale ona jeho lásku nechápe a neopětuje ji a z iluze svého vědomí se vzpírá plnému vyžití karmy. Podobné rozepře, zejména pak ty, v nichž se lidé stavějí na odpor proti tomu, co je jim karmicky předurčeno, se často stávají základem uměleckých děl.

Karmu samozřejmě nemohou odstranit! Nechci tím říci, že by se karma mohla odstranit, ta se musí vyžít v další inkarnaci. Člověk se karmě nemůže vyhnout, sotva snad v nejvzácnějších případech a v těch se karma musí transformovat. V některé inkarnaci se však duše může vzepřít proti plnému vyžití karmy. Pak ovšem nastanou události podobné těm, které tvoří děj této novely. Jeden z těch lidí odejde z fyzické úrovně a karma se nenaplní tak, jak se měla naplnit. Ale toto „měla“ u zmíněné karmy je vepsáno do lidské přirozenosti. Karma se měla prožít právě tímto jistým způsobem, ale tím, že svou karmu v určité inkarnaci nepoznáváme, že se proti ní vzepřeme, ji můžeme přesunout na pozdější inkarnaci. A tak ze života Manon de Gaussin a muže, který ji miloval, je vymazáno to, co by byli mohli spolu prožívat, kdyby svou karmu plně vyžili. Je to vymazáno z běhu fyzických událostí života.

Ale odkud to vymazat nejde, kde se to vymazat nedá, je spektrum smrti, v kterém to zůstává jako vůle, jako chtění. A tuto vůli nevyužitě karmy pak po smrti takového člověka následuje spektrum smrti. Když tedy Manon de Gaussin hledá odpočinek, přistupuje k ní spektrum smrti muže, jehož odmítla, poněvadž v něm ještě žije vůle, která měla vyvolat spojení těch dvou lidí. Spektrum smrti vykonává (jak dalece to vůbec může vykonat) to, co se mělo stát, ale nevykonalo se.

V spektru smrti je obsažená ještě nevyžitá karma a s člověkem po smrti nastane v éterném (elementárním) světě to, co je jakoby obrazným průběhem nevyžitě karmy. Máme zde co činit s dvěma procesy.

Když zemře člověk s nevyžitou karmou, zůstává mu samozřejmě povinnost, aby nevyžitou karmu prožil v některé následující inkarnaci. Spektrum smrti se současně stává jakýmsi prorockým obrazem toho, co se jednou musí odehrát, co se mělo odehrát, ale ještě se neodehrálo, co mělo v životě nastat, ale nenastalo. V spektru smrti se tedy může prožít obraz dějů, které se mohly stát životními ději. To je velmi důležitá esoterní souvislost. Lidská individualita, tedy Já a astrální tělo, přechází skoro bezprostředně po smrti k jistému druhu kosmického bytí a po několik dní je ve spojitosti se spektrem smrti, tedy s éterným tělem, takže nevyžitá karmická vůle lidské individuality je z kosmu činná do spektra smrti. To, co získalo svou zvláštní podstatu ze spojitosti s fyzickým člověkem tím, že to bylo uzavřeno ve fyzickém těle a mohlo tak na sebe vzít podobu fyzického člověka, se po několika dnech uvolní od toho, co náleží sférám kosmu.

Já a astrální tělo nemají fyzickou lidskou podobu, ale éterné tělo a spektrum smrti jistým způsobem fyzickou podobu člověka mají. Lidskou podobu spektrum smrti ztrácí teprve během ně- podoba kolika dní, neboť duše uvolněná od fyzického těla ztrácí lidskou člověka podobu. Spektrum smrti, které bylo ve své podobě udržováno silou fyzického těla, pak na sebe bere jiné podoby, které jsou podmíněné vnějšími silami kosmu.

Tím je jaksi pochopitelné, že věčné líčení toho, jak lidská individualita (Já a astrální tělo) vystupuje z fyzického těla, což se děje spolu s éterným tělem, musí být znázorněné spektrem smrti vystupujícím v podobě, jakou mělo fyzické tělo. Chceme-li věčně popsat okamžik umírání, pak budeme popisovat, jak se éterné tělo pozvedá takřka jako oblak a v tomto pozvedání ještě ukazuje postavu fyzického těla s jeho pažemi a ostatními články a pozvolna se rozplývá do více spirituálních sil, působících sem z kosmu. Nastává transformace, metamorfóza, přechod.

Jasnovidná představa je obtížná proto, že ve fyzickém životě je člověk odlišně vázaný na představy a formy času a prostoru, které máme k dispozici ve fyzickém těle, tedy na trojdimenzionální prostor a jednodimenzionální čas s jeho minulostí, přítomností a budoucností.

Podle znalostí a představ času ve fyzickém světě je minulost prostě tím, co minulo, je za námi a zachytit ji můžeme jen ve vzpomínce. V bezprostředním vnímání můžeme mít před sebou pouze přítomnost. Tak tomu však není ve spirituálním světě a dokonce ani v elementárním, éterném světě, kde minulost může být před námi přítomná stejně, jako je ve fyzickém světě před námi přítomná současnost. Takže to, co minulo, co se přihodilo, to zde může fyzická individualita zachytit jen ve vzpomínce, ale ve vnějším životě se na to již nemůže dívat. Ale když člověk prošel branou smrti, může pohlížet z pozdějšího časového bodu na časový bod dřívější. Minulost je skutečně zde, skutečně stojí živě před námi, obklopuje nás.

Takové nazírání se oživí zejména tehdy, když se stane něco, co se stalo před nedávným, jako když jsme doprovodili k pohřbu jednu milou přítelkyni⁷⁹ a kdy první uspořádání jejích vědomých procesů (začátek jejího vědomí po smrti) nastalo přímo v okamžiku, kdy její fyzické tělo bylo zachváčeno spalováním.

Obrátme svoji pozornost ještě jednou na zmíněné vystoupení lidské individuality, tedy lidského Já a astrálního těla s tělem éterným z fyzického těla, a pohledme na vystoupení lidské individuality jako na zrození trojčlenného člověka. Tento děj, který trvá pouze několik dnů a začíná, když člověk prochází branou smrti, velice živě ukazuje, že v éterném těle člověka jsou kosmické síly a jistou měrou nevyžitá karma. Je velmi obtížné tyto děje popisovat, protože ani u dvou lidí neprobíhají stejně, ale jsou individuálně rozdílné.

Například z Shakespearových básní vycítíme, že souvisí s hlubšími životními zákonitostmi. Řekl jsem to při různých příležitostech⁸⁰ s poukazem na to, co stálo za Shakesparem⁸¹. Ukazuje se, jak ty věci souvisí s hlubšími životními zákonitostmi, když se popisují s přihlédnutím k tomu, co je za vnějšími ději, a když pak vznikne to, co můžeme spatřovat v Hamletovi. V Hamletovi spatřujeme opravdu velmi mnoho nevyžité proměňující se karmy v tom, co vychází z ducha Hamletova otce. Dramatická rozepře prince Hamleta vlastně začíná již zasahováním nevyžité karmy jeho otce a básník je zde nucen naznačit, že průchod smrtí je začátkem nových dějů, které jsou ještě konkrétnější než životní události odehrávající se mezi narozením a smrtí.

V tomto směru bych rád promluvil ještě o jiném uměleckém díle⁸², jehož obsah mohu jen krátce naznačit ještě stručněji, než jsem učinil včera, poněvadž jde o dvousvazkový román.

Podivuhodným způsobem se v něm popisuje okamžik smrti, kdy vystupuje spektrum smrti a éterné tělo přechází do sféry kosmu. V názorně popisovaném spektru smrti je skutečně obsažená formující se životní vůle a nevyžitá karma Artura a Emmy.

Vidíme dvě spirituální podstaty, éterné tělo Artura, který v duchovém světě již prošel různými proměnami, a vystupující spektrum smrti Emmy. Působí zde starý nevyžitý vztah a nevyžitá karma mezi Arturovým éterným tělem a spektrem smrti Emmy, která teprve vstupuje do duchového světa. V duchovém světě se pak odehrává to, co se nemohlo odehrát v životě, co tedy je nevyžitou karmou. Musíme se pokusit správně chápat první okamžiky, kdy lidská individualita prošla branou smrti.

To, co je zde nevyžitou karmou, se odpoutává od individuality, která nevyžitou karmu může vyžít teprve v pozdějších inkarnacích, a stává se kosmickou událostí, kosmickým dějem. A skutečně v mnohém, co se odehrává v oblacích, na horách nebo u vodních pramenů, ale zejména v podvědomých duševních procesech lidí, kteří zde žijí, se odehrává to, co sem do duchového světa bylo převzato z nevyžité karmy, co je

ve spektru smrti. Do lidského života to pak neustále zasahuje jako kosmické události - jsme jimi úplně pronikáni a protkáváni.

Musíme však rozeznávat mezi tím, co začíná být součástí kosmu, když člověk kráčí branou smrti, a mezi tím, co zůstává osobité, individuální. V nejemenentnějším smyslu se stává kosmickým to, co zůstává z fyzického těla. To přechází do éterného, elementárního světa, či více fyzicky éterného světa Země, a to buď pomaleji při pohřbení do země, nebo rychleji při pohřbení ohněm. Je hrubou materialistickou představou, že v něm tělo prostě zmizí nebo podstoupí úlohu, jakou mají chemické prvky. To je nesmysl, fyzické tělo žije dále v planetárním životě a má význam pro celou planetu. Co chemik poznává z toho, co se stane z fyzického těla, není vůbec ničím.

Nejdůležitější trvání Země spočívá v tom, že na Zemi zemřeli lidé - to jsou nejdůležitější síly, které zůstávají. Země se skládá také z fyzičnosti zemřelých lidí, kdy se z fyzického těla stává něco kosmického, to ostatní se stává kosmickým z éterného těla.

Dnes jsem se pokusil pouze naznačit to, co se stane kosmickým z éterné aury; to druhé z éterného těla zůstane a žije dále jako individualita ve vyšším duchovém světě. Blíže to najdete rozvedené v mé Theosofii nebo také v Tajné vědě., Musíme si ovšem ujasnit, že to, co individuálně žije dále, začíná žít v nových poměrech, které se podstatně liší od obyčejných pozemských poměrů.

Představu o tom, co zde působí, získáte, prostudujete-li vídeňský cyklus o životě mezi smrtí a novým zrozením. Především není možné dobře posuzovat vztahy a poměry mezi smrtí a novým zrozením, když si člověk nezvykne na to, aby v sobě oživil představy, že čas, jímž je během našeho fyzického života nahlížení na minulost, přítomnost a budoucnost, že tento přímočaře postupující čas je skutečně jen fyzickou iluzí, majíou. Smrtí vskutku vnikáme do jiného světa, kde něco minulého není pouze vzpomínkou, ale je to opravdu přítomné, protože je to zde v okolí, kde člověk žije v poměrech, které jeho nitro ukazují jako jakýsi jeho vlastní zevnějšek, kde člověk žije tak, že ve zjevení, v nazírání si bezprostředně nabízí sám sebe se svou vnitřní duševní podstatou, tou bytostnou podstatou, která si jistou měrou utvořila jak tělo, tak i fyzické bytí zde ve fyzické inkarnaci mezi narozením a smrtí. Duše, která prošla dlouhým pozemským životem a v posledních letech svého pozemského života energickým a významným způsobem sjednotila síly své duše s tím, čím jsou podněty duchovní vědy, taková duše pak vchází branou smrti do toho, co se naskýtá nikoli jako teoretické, ale jako bezprostředně praktické podněty žijící v duši. A i kdyby duše ještě neprocitla ke stupni, aby to již vnímala, v mnohém, co se tu uvolňuje, je mnoho charakteristického. Ve slovech, která jsem tehdy řekl, bylo skutečně to, co bych nazval

proměněnou duchovní vědou, která se v té duši stala vůlí a citem, a nemohl jsem mluvit jinak, než jako by mluvila sama ta duše - a tak vzniklo toto sdělení:

Do světových dálav dále chci nést cit svého srdce, aby se rozehřálo v ohni svátého působení.

Do vesmírných myšlenek chci tkát své myšlení, aby se projasnilo ve světle vznikání věčného žití.

Do základů duše chci sestoupit oddanou myslí, aby se posilovala pro pravé cíle lidského konání.

V míru Božím tak usiluji s životními boji a starostmi, aby se moje bytost připravila k bytosti vyšší.

Šestá přednáška, Dornach, 6. února 1915